

ternarius»; Lacav. 1696: «Cuerna, petit pa de valor de quatre diners». Miquel Parets (mj. S. XVII), parlant d'un període de carestia evidentment, diu, que «fou forsos a la siutat posar soldats als portals y regonexer los qui pasaven y fer-los dexar lo pa perquè los ciutadans patien y la siutat no podia donar rahó a tot, y feyen lo pa molt xich y llevaren que no fesen *qüernas* perquè quatre dinés de pa apenes se podien fer» (DAG.), i també devia valer quatre diners encara en el S. XVI car trobem en un escrit de 1585 que un senyor envia al forn de pa dos ardits (=quatre diners) per una *qüerna* per al seu sopar (CaCandi, *Miscel.* II, 80); Sanelo (c. 1810-20) duu «Cuerna de pa: Un rollo de a 4 diners un pan» (p. 100b). I *mitja qüerna* es deia de 'pa petit i partit pel mig, que es bescuitava per menjar-lo amb xocolata' [Lab. 1840] i així es deia també a Mall. (DAG.); una protagonista de Pitarra diu: «Tot passant per la taberna / beuré un trago y *mitxa cuerna*» (Gat. *Singl.*, *Cantador*, p. 95), i notem en *La Butifarra de Llibertat*: «Emp.: —Hem perdut... desgràcia eterna! Muley: —Però ab glòria! Emp.: —Ab eixa glòria y dos quartos / te daran dos *mitjas cuernas*» (Gat. *Singl.*, p. 11); EmVilanova parla de «unes fesomes de *mitja cuerna*» (O. C. II, 23); la locució *Amb això i dos quartos, te donaran mitja qüerna* es deia a Barcelona referint-se a una cosa de molt poc valor (AlcM).

Qüernal, adj. ant. [*quaernal*, en les *VidesR* en el sentit de 'compost de quatre parts': «iiii dies per so que aquel nombre *quaernal* sia atribuït al cors, e-l ternari nombre dels dies --- a l'ànima» (P60r1; B cateral, V quaternarius)]; AlcM recull a Campanet (Mallorca) el subst. *quernal* [kær-] m. com a sinònim de *quern* 'conjunt de quatre coses, sobretot d'ametlles'; cf. *joch de quernet*, s.v. *qüernet*. *Qüernet*, m. amb valor de dim. de *qüern* 'quadern petit', en un inventari de 1517 de València; *joc del quernet* [kærnt] 'joc que es juga amb un quern d'ametlles' (Mall., DAG.). De la forma corresponent francesa, *carnet* (tret de l'ant. *ca(ern)*, forma variant de *quaer*, *caer*, d'on *cabier*) fou pres en temps modern *carnet* 'registre de butxaca, llibreta de notes', *carnet d'identitat* (DFa.).

Qüernar, ant. 'enquadernar' [*quarnar*, a. 1360; la forma verbal *qüerna* en rima amb *desqüerna* i *governa* en JMarch (1371), 492; «--- per *qüernar* los dits llibres e metre correges en aquells ---» (doc. val. de 1440); escrit *cornar* en un escrit de 1463: «Tramet-vos tres volums, que els me façau *cornar* e desempeixar ('enllestir') prestament, al millor mercat que puixats» (NCL. IX, 117.27); veg. a més *enquadernar*, supra]. *Qüernador* 'enquadernador' [*quar-*, doc. de 1445].

Esqüernar, ant. 'desenquadernar' [doc. de 1354 «bans e ordenacions e establiments, les quals eren scrites --- en un libre antic quaix tot *esquarnat* e destrovit, appellat *Libre vermeyl* de la paheria» (Saroïhandy, RFE IV, 1917, 49n., de *Bans e Establ.* de Balaguer)]; *desqüernar* id., ant. [*desqüerna*, en JMarch (1371), 492, supra], 'desfer, destroçar': «derroquen aquelles banderes, passen-los desús, esquexen, rompen e *desquernen* aquella multitut glomerada dels turcs» (Cu-

rial, NCL. III, 213.14)]; *desqüernat* 'desenquadernat', ant., en un doc. de 1461 (DAG.) i en un altre de 1486 (AlcM); veg. també *desenquadernar* (supra).

Caserna 'edifici a allotjar-hi tropa, quarter' [DFa.; Lab. 1839 el dóna com a 'magatzem, volta feta a prova de bomba, sota dels baluards per a allotjar tropa i altres usos', accció que apareix en castellà ja el 1702], pres del fr. *caserne* (documentat en la darrera accció des del S. XVI i com a 'quarter' en temps més moderns), manlleu per la seva banda de l'oc. *caserna* 'grup de quatre persones', que era el nombre de soldats que allotjaven primitivament en les esmentades voltes; el mot occità procedeix del ll. vg. *QUADERNA (forma en femení corresponent a *QUADERNU, que va donar el cat. *qüern*, supra); veg. DECH I, 908a46ss. En castellà a la província de Cuenca el mot ha pres el sentit de 'hostal o parador', significat que també es troba a València. Notem la descripció que dóna MGadea d'un hostal que es deia *La Caserna* en el terme del poble de Quart: «a la vora dreta de la carretera que va dende Mislata, se veu un casilici prou giquet, abovedat per dins, en (=amb) un albeurador de cavalleries a la part de fora; reb el nom de la sehua construcció a modo de forti» (T. del Xè I, 262). Notem, a més, l'accident topogràfic *La Caserna* a l'illa del Columbret Gran, enfront de Castelló de la Plana. Sembla tenir aquest sentit la variant *gaserna* que usa MVayreda, que era d'Olot: «Jo no sé pas que <allí> hi haja carboners, ni artífaires --- allí no hi ha cau, ni tuta, ni una mala *gaserna*» (La *Punyalada*, s. (370, 284)).

CPT.: *Quatre-cents* [cotre centes, 1469 (NCL. IX, 129.17; *quatrecents*, Busa-Nebr. 1507); *quatre-centè*.

Catorze [Muntaner, Cròn., cap. 224, vi, 64.21], del ll. QUATTUORDECIM, compost amb DECEM 'deu'; es pronuncia amb *o* tancada en tot el domini.²⁰ *Catorzè*, -ena [catorzen, forma proclítica prou freqüent en textos antics: «--- *catorzen* article ---» (Llull), «--- al *quatorzen* dia ---» (Eximplis e Mir. I, 188)]; *catorzè* m. 'drap que té l'ordim compost de catorze fils', ant. [1448; doc. de 1704 de Bna. «setzens, *catorzens*, dotzens y altres draps sens nombres, han de tenir dotze rams» (AlcM)]; el DAG. dóna *catorzena* 'cavall de catorze garbes', usual a Catalunya, i com a 'mesura de vi equivalent a catorze setzens' (Borredó, Berg.). *Catorzenament*, ant. [Eiximenis].

Quaranta [Muntaner, «--- més de *quaranta* milia hòmens d'armes ---» (Cròn., cap. 85, II, 55.6); 1371, JMarch, 649, *coranta*, en *Diàlegs* de Sant Gregori, NCL. I, 253.19, ms. a. 1340], del ll. vg. QUARAGINTA, ll. QUADRAGINTA id.;²¹ en català comú es pronuncia *ku-*, incloent-hi els dialectes pir-oc., men., eiv., mentre que en moltes localitats del cat. oc. i a Mall. i Val. predomina *ko-*; MGadea, que era d'Alcoi, escriu *coranta*: «se celebren en ella (=Església de Sant Carles) *Coranta Hores* y atres actes públics del cult» (T. del Xè I, 277), i efectivament fent una nota sobre *coranta* diu aquest autor que amb l'excepció de València (la capital) ningú diu *quaranta*, i atribueix a tort aquesta pronúncia a la influència del cast. *cuarenta*.²²

Quarantè, -ena [«--- al *quarantè* die ---» (Eximplis